

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**S. Augustinus, Episcopus in Africa Hipponensis, Veritatis
Evangelico-Catholicæ In Potioribus Fidei Controversiis
Testis Et Confessor, Contra Bellarminum Et Alios
Scriptores Papæos, antiquos pariter & ...**

Reiser, Anton

Francofvrti, 1678

Lib. I. cap. 4. Qui Libri sint Sacri vel Canonici?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72506](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72506)

Sed ideo montes excipiunt Pacem, ut colles possint excipere Iustitiam. Quæ est Iustitia, quam colles excipiunt? Fides; quia Iustus ex Fide vivit. Non autem acciperent minores animæ Fidem, nisi majores animæ, quæ montes sunt dictæ, ab ipsâ Sapientiâ illustrarentur, ut possent parvulis trajicere, quod possent parvuli capere. Et infra: Oculos nostros cum levamus ad Scripturas, quia per homines ministratæ sunt Scripturæ, levamus oculos nostros ad montes, unde veniet auxilium nobis. Omnia hæc non nisi internam & quasi innatam S. Scripturæ clamant auctoritatem, ad quam, dum prævio duce hoc, & Doctore tam augusto, in quibusvis Fidei Controversiis, seposita omni auctoritate humanâ, provocamus Evangelici, iniquissimè traducimur, ac si illud ex spiritu quodam interno, sæpè fallaci & semper incerto fieret, nostris in contrarium protestationibus tam sæpè iteratis in clarissima Luce positis, ut adeo cum Schwenkf. Idii Libertinorumque delirationibus, à non bono sed malo Spiritu profectis, nihil planè nobis esse commercii ipse Bellarminus fateri coactus fuerit, capite tertio sequenti, objectioni eorum è quibusdam Pauli verbis desumptæ occurrens, id inter alia notando, observandum esse, ne dum Libertinos & Schwenckfeldianos refellit, aliquid Lutheranis concedere videatur, quod non nisi de oppositis sibi invicem opinionibus dici poruit; quamvis postmodum sui oblitus in fine capituli objectionum Schwenckfeldianis & Lutheranis communium fecerit mentionem, quas tamen dum ad Disputationem de Interprete Scripturarum & Controversiarum Judice, differre eidem placuit, ibi quoq; de his videbimus, num ad earum tractationem ex Augustini armamentario aliquid subsidii sperari possit, conferentes nos ad

CAPVT QVARTVM.

Quis sint Libri Sacri vel verè Canonici?

HOs ut eo ordine & numero, qui in Vulgatâ, ut dicitur, Editione juxta Tridentinam Decisionem hodie habentur, olim quoque habitos fuisse demonstraret Bellarminus, post duorum modò Pontificum Decreta, trium quoq; Conciliorum quam maximè à se invicem temporis ratione distitorum, Canones, septem Patrum Ecclesiæ Orientalis testimonia, quæ nunc examinatè non vacat, inter Ecclesiæ Occidentalis Doctores ad Augustinum insuper provocat, eos in Librorum Canonicorum numero exhibentem, qui ab Evangelicis, ob causas nemini ferè ignotas, inter Apocryphos solent referri, nominatim, libros Tobiae, Judithæ, Maccabæorum, Sapientiæ, Ecclesiastici. Verùm, si Bellarminus & quicumque hoc testimonio superbire solent, ea Augustini Verba observasset, quæ huic enumerationi librorum in laxiori significatione Canonicorum præmissit, vix triumphum ante Victoriam audire cogeremur. Ita autem Patrum augustissimus S. Scripturarum Lectorem informavit: *In Canonicis Scripturis Ecclesiarum Catholicarum quamplurimum auctoritatem sequatur, inter quas sanè illæ sunt, quæ Apostolicas Sedes habere & Epistolas accipere meruerunt. Tenebit igitur huic modum in Scripturis Canonicis, ut eas, quæ ab omnibus accipiuntur Ecclesiis Catholicis, præponat eis, quæ quædam non accipiunt. In eis verò, quæ non accipiuntur ab omnibus, præponat eas, quæ plures gravioresque accipiunt, eis, quæ pauciores minorisq; auctoritatis Ecclesie tenent. Si autem alias invenerit à pluribus, alias à gravioribus haberi, quamquam hoc facile invenire non possit, equalis tamen auctoritatis eas habendas puto.* Hoc augusti Doctoris consilium, etsi aliquid humani sapere posset videri, illud tamen indè manifestum est, quod ipse Bellarminus infra, capite hujus libri decimo, contra se ipsum, etsi contra Chemnitium agere decreverit, apertissimè agnovit, scribens: *Augustinum fuisse certissimum, omnes Libros Canonicos esse infallibilis Veritatis, sed non fuisse, eque certum de omnibus libris, quos enumeravit, an essent Canonici. Nam & (rectius, etsi) Ipse ita sentiebat, sciebat tamen, rem non fuisse adhuc à generali Concilio definitam, & propterea potuisse sine heretica labe quosdam libros ab aliis non recipi. Id igitur est, monet porro Bellarminus, quod dicit Augustinus, observandum esse in illis libris, qui dicuntur Canonici, ut ii, qui ab omnibus recipiuntur, præponantur iis, qui non ab omnibus recipiuntur; quia videlicet de prioribus major tunc erat certitudo, quam de posterioribus, quod essent Canonici. Nunc autem quia generalia Concilia rem totam definierunt, eque certissimus de auctoritate omnium Librorum, nec unum alteri præponere debemus. Quamvis enim, quæ de Conciliorum definitionibus interserit Bellarminus & adnectit, suum mercantur examen, ita tamen Augustini mentem in cæteris dat explicatam, ut ad rem ipsam nihil omnino desiderari possit. Nimirum, sicut ipse Bellarminus inter libros primi & secundi ordinis Canonicos distinguit, ita hac responsione sua non obscure indicat, Augustinum quosdam libros in strictiore, quosdam in latiore significatu Cano-*

lib. II, de
Doctr.
Christ.
cap. 8.

lib. 18. de
C. D. cap.
36.

lib. II.
contra
Gaud.
Epist.
cap. 23.

nicos dixisse, id quod magis perspicuo ipsius Augustini testimonio demonstrari potest, de supputatione temporum à restituto Judæis templo, usque ad Aristobulum notanter scribentis: *eam non in Scripturis sanctis, quæ Canonice adpellantur, sed in aliis inveniri, in quibus sint & Maccabæorum Libri, quos non Iudæi, sed Ecclesia pro Canonicis habet* (quam ob causam?) *propter quorundam Martyrum passiones vehementes atq; mirabiles, qui ante, quam Christus venisset in carnem, usque ad mortem pro DEI lege certaverunt, & mala gravissima atq; horribilia pertulerunt.* Et ne videatur contraria scripsisse Augustinus, libros videlicet Maccabæorum, non esse in numero Scripturarum Sanctarum, quæ Canonice adpellantur, & tamen nihilo minus Ecclesiam eos pro Canonicis habere, ideò notari debet, quod alibi expressius longè & multò clarius scripsit: *Scripturam, quæ adpellatur, Maccabæorum, non habent Iudæi, sicut Legem & Prophetas & Psalmos, quibus Dominus testimonium perhibet tanquam testibus suis, dicens, oportebat impleri omnia, quæ scripta sunt in Lege, & Prophetis, & Psalmis de me; sed recepta est ab Ecclesia non inutiliter, si sobrie legatur vel audiatur, maxime propter illos Maccabæos, qui pro DEI lege, sicut veri Martyres à Persecutoribus tam indigna, atq; horrenda perpassi sunt.* Nemo certè non videt, ita receptos ab Ecclesia Maccabæorum libros, (id quod de aliis quoque Apocryphis, vel juxta Bellarmini nomenclaturam ordinis secundi Canonicis, intelligi debet & potest,) statuere Augustinum, non tanquam verè Canonicos, sed latiore significato ita dictos, id est, Canonicis adjunctos, *sobrie tamen legendos vel audiendos*, in iis nimirum capitibus, in quibus à verè Canonicis, Fideique regulâ in iisdem contentâ, ullo dissentire videntur modo, ne videlicet Orthodoxiâ Sinceritas aliquid patiatur detrimenti per fermenti admixtionem, id quod Evangelicos etiam statuere cum Augustino in propositulo est, extraque dubium. Post Bellarminum, & alios plures de *Canone Scripturæ* ex Augustino egit etiam *Matthias Hauzerius*, ordinis Francisci, in *Epitome Augustini*, ejusque Tomo posteriori, addens aliqua, quæ omninò hic merentur censuram & observationem. Postquam enim ex opere de *Doctrina Christiana*, testimonium huc pertinens adduxit prolixissimè, de quo partim contra Bellarminum, partim ex ejus propria explicatione est actum, additis locis parallelis, ita subjunxit: *Videtur Augustinus hunc Canonem accepisse à Concilio Carthaginensi tertio, & sine dubio originaliter ab Ecclesia Romanâ.* Et ubi præmunionem Ejus, recensionis librorum Scripturæ Canonicorum proximè præmissum, quâ supra etiam cum Crisi Bellarminianâ habuimus, ad verbum citavit, de suo iterum adscripsit: *Satis exprimit Augustinus, hunc Canonem non amplius pendere ab illis judicandi regulis, quas præscripsit tum observandas necessariò, sed ex illis fuisse determinatum, utiq; publicâ auctoritate aliquâ, notoria videlicet ac universali in Ecclesia Catholica, quæ principaliter residet ac præsidet in Ecclesia Romana, à quâ tunc sine ullo dubio dependebant Ecclesiæ Africanæ, & quam hic etiam satis indicat inter eas, quæ Apostolicas habere Sedes & Epistolas accipere meruerunt Apostolicas; quas subdit non omnes fuisse æquales, sed alias aliis graviore, & consequenter unam aliquam gravissimam & principalem, videlicet Romanam.* Hinc patet antiquitas & constantia hujus sacri Canonis in Ecclesia Catholica ex tunc, & supra & infra usque ad Concilium *Florentinum*, ac novissimum *Tridentinum*, contra temeritatem & præsumtionem novitiam hæreticorum, usurpandi privatum de hoc Canone sacro judicium, illumq; sacrilege violandi suis Censuris, exceptionibus, multationibus. Quod si aliquod dubium apud Augustinum de aliquo horum librorum occurrat, per hunc Canonem ex professo recensitum debet resolvi, non autem indè hic Canon vocari in dubium; & tantum censeri debet dubium de *Canone Iudeorum*, vel dubium in Ecclesia præteritum, vel dubium aliorum, non autem ipsius Augustini, qui hoc Canone tam expressè & ex professo hanc Fidem suam apud omnes extra omne posuit dubium. *Ita Epitomator*, uti audit à Centoribus suis, *Anatolicus*, plura in hoc Augustini testimonio videns & observans, quàm Bellarminus, utut de cætero id ipsum negligens, quod Bellarminus ad mentem Augustini notavit non impertinenter. Concedamus autem, Augustinum hunc Scripturæ Canonem accepisse à Concilio *Carthaginensi*, quod communiter tertium vocatur, utpote cui interfuit & cum pluribus Episcopis subscripsit, utut *Coriolanus* in Annotatione ad hoc Caput, quod exhibet libros Scripturæ Canonicos, illud Decretum referat ad Concilium *Carthaginense* numero & ordine recepto *sexum*, tempore *Bonifacii* habitum, in quo tamen nulla est differentia, quia huic etiam interfuit Augustinus & subscripsit. Concedamus autem, ut dixi, quamvis nullâ adigamur necessitate, cum fieri potuerit, ut hoc opus elaborare cæperit Augustinus sub initium Episcopatus ante, quàm prius etiam celebraretur in Carthagine Concilium, atq; adeò, in quocunq; hic Scripturæ Canon fixus fuerit, illum acceperit ab Augustino,

Augustino, cuius auctoritas apud omnes in maximo erat aestimio; concedamus, inquam, tertia vice, quod urget *Epitomator Anatomicus*, Augustinum accepisse hunc Canonem à Concilio quodam *Carthaginensi*, non tamen sequetur inde, quod idem ponit extra dubium, Augustinum *originaliter* hunc Canonem accepisse ab *Ecclesia Romanâ*, cum nullum ex eâ Ecclesia possit produci documentum, quod confirmationi huius pronuntiatu videatur ullâ ratione idoneum. Largiamur hoc etiam, quod porrò vult *Anatomicus*, Canonem Biblicum non amplius pendere ab illis iudicandi regulis, quas Augustinus tibi visus tum temporis non inidoneas præscripsit, non tamen sequetur inde, quin potius quasi contrarium eis opponetur, quod intendit idem, hunc Canonem fuisse determinatum ex illis *authoritate publica, eâque notoria ac universali, in Ecclesia nimirum Catholica*. Hoc enim si fuisset, omninò videtur probabile, Augustinum non denuò eas præscripturum fuisse, sed ad illam Ecclesie auctoritatem *notoriam* indubiè provocaturum; cuius cum nulla in toto contextu huius testimonii Augustiniani fiat mentio, frustra id inferitur, & quasi vi quâdam inferitur, cum impertinenti clausulâ, *quod auctoritas illa principaliter fuerit in Ecclesia eadem Romanâ*, addito hoc etiâ, *quod sine omni dubio Ecclesia tum Africana dependere ab ea*, quod consequentia iterum frivola ex Augustini verbis conatur exsculperè, sed ausu planè irritò. Quam enim absurdum est, Augustinum sub Elogio generali Ecclesiarum, certo respectu *Apostolicarum*, intelligere Romanam quoque, quod hæcenus non negamus, & in super agnoscere aliquam inter eas *inequalitatem*, ergò etiam simul Romanam *primatû* deferre, cuius tamen nec vola, nec ullum in Augustini verbis extat vestigium. Imò si laudata superius Concilia duo *Carthaginensia* respiciamus, quorum utriusque ipsum interfuisse Augustinum monui, ea leguntur in iis decreta, quæ nullo planè modo hunc admittunt *primatum*, aut quasi Ecclesie *Africane* agnoverint, se à Romanâ *dependere*, quod suo infra loco docebitur uberius, ubi de hoc argumento agendum erit ex instituto. Cæterum quod attinet Connexionem huius Canonis Augustiniani, & eo quidem sensu, quo Bellarminum intelligere jam vidimus, & hinc etiam Concilii *Carthaginensis*, cum Conciliis *Florentino & Tridentino*, quæ duo posteriora ab illo non nisi integro distant *millenario*, videantur, inter quorum esse debet studia & labores, quomodo eam in tanto Seculorum intervallo defendant, ne successio Doctrinalis in hoc etiam puncto videatur deficere. Calumniam de *privato* hæreticorum circa Canonem Biblicum *judicio*, & quæ alia eidem accedunt, quia nò est obicura, Innocentie telo muniti prætermittunt Evangelici, sequentibus etiam objectiunculis satisfacere potentes per ea, quæ Bellarminus promptâ manu suppeditavit, quod brevitatis causâ Lectoris industria & iudicio nunc quidè comittitur.

Ad locum Augustini ex opere de *Doctrinâ Christianâ*, quem ad probandam librorum utriusque Testamenti, prout hodie leguntur in Codicibus Biblicis, auctoritatem Canonicâ quasi in acie collocavit Bellarminus, hoc etiam porrò venit observandum, abuti eodem hodie novicios *Theologiae moralis* Scriptores in materia *Probabilitatis*, quam hoc demùm Seculo non pauci conantur orbi obrudere Christiano. Juvat ejus specimen adponere, ut, quid de toto hoc negotio prudenter sit statuendum, Lectori Veritatis antiquæ studio hæc occasione possit innotescere. Dux erit *Iulius Mercolus*, ordinis Dominici, qui in *Basi Theologiae Moralise* Bruxellæ tertium editâ, secundæ partis Articulo post vigesimum secundo sequens præscripsit lemma: *An sententia de sectandâ minus probabili in concursu probabilioris, adversetur Augustini doctrinæ?* Ex mente Moralistarum ita ad hanc *Quæstionem* scribit: *Augustinus docet*, Canonicas Scripturas à pluribus Ecclesiis receptas majoris esse quidem auctoritatis, quàm illæ, quæ à paucioribus recipiuntur, has tamen non dicit esse contemnendas, ut adverterunt *Archidiaconus & Turrecremata*. Cum igitur canones minoris auctoritatis minorem faciant probabilitatem, & nò sint contemnendi in concursu canonum majoris auctoritatis, sequitur, sententiam minus probabilem in concursu probabilioris secundum Augustinum non esse contemnendam. *In resolutione autè respondet*, secundum Augustini mentem sectandam non esse sententiam minus probabilem in concursu probabilioris. *Ad evidentiam hujus resolutionis*, postquam ipsa Augustini verba adduxit, ita porrò suam ex Augustino Sententiâ expressit: *Circa hunc textum Nota primò*, Augustinum in eo tradere regulam adhibendi Scripturas Canonicas, seu sacram Scripturam, Epistolas Decretales, Canones Conciliorum universalium & Ecclesiarum particularium, sicut dicit Glossa. *Nota ulterius*, auctoritatem harum Scripturarum fidelibus deservire, ut ex illis possint ea dignoscere, quæ Fide credere & honestè debent agere. *His notatis pro explicatione hujus Textus* possunt formari tres casus. *Primus*: Quomodo quis se debeat gerere in eligendis Scripturis Canonicis pro regulandis his, quæ ad Fidem & Mores spectant? *Augustinus respondet*: In Scripturis Canonicis sequatur quæ plurimum

conf. post
alios
V Vett-
stein, No.
tat. ad o-
rig. p. 224.

pag 300.
& seqq.

6
 auctoritatem Ecclesiarum Catholicarum, inter quas sanè sunt illæ, quæ Apostolicas Sedes habere & Epistolas accipere meruerunt. *Secundus*, sunt aliquæ Scripturæ Canon. quæ recipiuntur ab omnibus Ecclesiis; aliæ verò solum recipiuntur à quibusdam. Si in aliquo casu sentirent contraria, quas ex his populus fidelis deberet sectari? *Augustinus respondet*: Illas Scripturas, quæ ab omnibus accipiuntur Ecclesiis, præponat eis, quas quædam non accipiunt. *Tertius*, sunt aliquæ Scripturæ, quæ recipiuntur à pluribus Ecclesiis & gravioribus; aliæ verò à paucioribus & minoris auctoritatis. In hoc casu quas unusquisque fidelis tenetur sequi? *Augustinus respondet*: In his Scripturis, quæ non accipiuntur ab omnibus, præponat eas, quas plures gravioresque accipiunt, eis, quas pauciores & minoris auctoritatis Ecclesiæ tenent. *Basista subjungit*, ex resolutione hujus tertii casus expressè habetur Afertio nostra. Supposito enim, quod Scripturæ Ecclesiarum auctoritatis minoris suam habeant probabilitatem; consequenter Scripturæ Ecclesiarum auctoritatis majoris majorem habebunt in suis Sententiis probabilitatem. *Dicit ergo Doctor sanctus*, in casu, quo contingat uti dictis Scripturis, eas esse sequendas, quæ majoris sunt auctoritatis, consequenter majoris (etiam) probabilitatis, relictis aliis minoris probabilitatis. Et quia opponitur porro, Augustinum loqui hoc loco de usu Scripturarum Canonicarum in his solam, quæ ad Fidem spectant, & non de iis, quæ mores concernunt, consequenter hanc auctoritatem non esse ad rem pro hac controversia; *Basista reponit*, hanc limitationem esse omninò voluntariam, imò aperte deprehendi falsam ex contextu, in quo postquam tradidit Sanctus Præsul regulam adhibendi Scripturas Canonicas, & harum Scripturarum libros enumeravit, adnectit statim: *In his omnibus libris timentes Deum & pietate mansueti querunt voluntatem DEI, cujus operis & laboris prima observatio est, istos nosse libros; deinde illa, quæ in eis aperte sunt posita, vel præcepta vivendi, vel regule credendi, solertius diligentiusque sunt investiganda, quæ quanto quisque plura invenit, tanto est intelligentia capacior. In his enim, quæ aperte in Scripturâ sunt posita, illa interveniunt omnia, quæ continent Fidem moresque vivendi.* Quid clarius, inquit Basista? Ergo hæc regula Augustini de sectandâ probabili non est limitanda ad Controversias (tantùm) Fidei, cum ad mores etiam Sanctus Præsul eam extendat. Tandem, inquit, ad Argumentum in principio factum conceditur, Scripturas Canonicas, quæ à paucioribus Ecclesiis recipiuntur, non esse contemnendas; tamen quando concurrunt cum aliis, quæ à pluribus recipiuntur, debent postponi, & est idem quod dicere, opinionem minus probabilem non esse contemnendam, quia suam habet probabilitatem, ad differentiam Sententiæ temerariæ, tamen considerata in concursu probabilioris est postponenda, nec propter hoc dicitur contemni &c. Sic ille Basista ad locum Augustini, quæ quomodo ad mentem Sancti Doctoris in præfenti Controversia ritè percipiendam possint infervire, Lector judicandi peritus, me etiam tacente videt, ut non opus sit prolixè id ostendere.

CAPITULUM SEPTIMUM.

De Libro Esther

Cujus auctoritatem Canonicam Evangelici indubiam planè habent, quo ad ea, quæ in authentico extant Textu, non autem quo ad appendices non unà de causa suspensissimos, & hinc Canone indignos: quos ut Bellarminus ad normam Tridentinæ Decisionis, contra explicationem Sixti Senensis, ad parem cum ipso libro evehat auctoritatè, auctoritate Augustini etiam præter alios se id impetrare posse existimat, nixus nõ solum eo testimonio, quod è libris de Doctrinâ Christiana in capite præcedaneo vindicavim⁹, sed & citatione quadam, quâ Augustinus alibi ex dictis hujus libri appendicibus aliquid citavit. Cui minus augustæ demonstrationi, nescio, an commodius obviam possit iri, quàm si huc adscribatur responsum *Tanneri*, quo eludere se posse putavit citatam à se sibi; objectam *Chemnitii & Hunni*, pro Canonicis Vet. Test. libris, è citatione Novi Testamenti desumptam probationem, ita scribens: *Ergone, qui allegantur, sacri erunt? Erit igitur sacer Scriptor Epimenides Poeta, cujus illud allegat Paulus: Creteneses semper mendaces. &c. Sacer etiam erit Menander cujus illum citat Senarius; Corruptum bonos mores colloquia prava. Sacer denique erit Aratus, ex quo in testem vocato hemistichium illud profert idem Paulus, Ipsius enim & genus sumus. Sed forte non tam honorificè citantur Poeta isti, quam Propheta Veteris Testamenti. Sanè Paulus cum Epimenidem adducit, vocat eum proprium Cretenesium Prophetam, ejusque testimonium tanquam verum aperte comprobat, quod vix ita de Mose dicit: Uno verbo, fieri potest, ut ab Apostolis & Evangelistis citentur aut citati fuerint libri quidam Veteris Testamenti etiam non Sacri, ut ex adductis similibus exemplis liquet, idque reipsa accidisse circa librum Enoch & alios, qui citati interierunt, & nonnulli Patres & Viri doctissimi sentiunt. Ergo ex solâ per se alicujus libri citatione non sufficienter colligitur, eum librum esse Sacrum & Canonicum. Potuissent Hieronymi de his citationibus Paulinis auctoritatè interposuisse, graviter easdem enucleatis, nisi Papistæ Papistam opponere consultius fuisset visum, cujus verba etsi non omnia ejusdem sint æstimmii, nec etiam ex asse propositæ objectioni faciant satis, tam è ad enervandam auctoritatem Canonicam citatione Augustinianâ nixam esse possunt sufficientia. Sed audi.*

Epist. 199. ad Licd.

Theol. Schol. Tom. III. p. 300.

vid. D. Walth. Cent. Miscell. pag. 632. & Rittersh. S. Lect. p. 560.